

PEDAGOGIK TAFAKKURNI RIVOJLANTIRISH VOSITASIDA TALABALARNI INKLYUZIV TA'LIMGA TAYYORLASH

Tojiboyev Marat Normadovich

Chirchiq davlat pedagogika universiteti Pedagogika fakulteti

Psixologiya kafedrası Katta o'qituvchisi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.14870506>

ARTICLE INFO

Qabul qilindi: 04- Fevral 2025 yil

Ma'qullandi: 08- Fevral 2025 yil

Nashr qilindi: 14-Fevral 2025 yil

KEY WORDS

Inklyuziv ta'lim, pedagogik tafakkur, differensiallashgan ta'lim, individual yondashuv, ijtimoiy integratsiya, psixologik-pedagogik qo'llab-quvvatlash, o'qituvchi malakasi, ta'lim texnologiyalari.

ABSTRACT

Maqolada zamonaviy ta'lim tizimida inklyuziv ta'limning ahamiyati va uning barcha talabalar uchun teng imkoniyatlar yaratishdagi roli tadqiq qilinadi. Pedagogik tafakkurni rivojlantirish orqali talabalarni inklyuziv ta'limga tayyorlashning nazariy va amaliy metodikalari ko'rib chiqiladi. Muallifning fikricha, inklyuziv ta'lim nafaqat nogiron talabalar, balki barcha o'quvchilarning ijtimoiy, ma'naviy va intellektual rivojlanishiga xizmat qiladi.]

Inklyuziv ta'lim zamonaviy ta'lim tizimida barcha talabalarga, shu jumladan nogironligi va boshqa jihatdan noumuvonligi borlarga ham, bir xil imkoniyatlarni ta'minlashning asosiy vositasi sifatida keladi. Inklyuziv ta'limning maqsadi – barcha talabalarning ijtimoiy, ma'naviy va intellektual rivojlanishini ta'minlash, ularning shaxsiy qobiliyatlarini namoyon etish imkoniyatini yaratishdir. Bu maqolada pedagogik tafakkurni rivojlantirish vositasida talabalarni inklyuziv ta'limga tayyorlash metodikalari haqida mulohazalar bayon etiladi. Inklyuziv ta'limning ahamiyati, pedagogik tafakkurning unga ta'siri, shuningdek, talabalarni inklyuziv ta'limga tayyorlashning amaliy metodikalari keng ko'rib chiqiladi.

1. Inklyuziv ta'limning ahamiyati va pedagogik tafakkur.

Inklyuziv ta'lim faqat nogiron yoki noumuvon talabalar uchungina emas, balki barcha talabalarning o'zaro hamkorligi va bir-birini tushunishini ta'minlash uchun muhimdir. Inklyuziv ta'limning asosiy maqsadi – barcha talabalarning bir xil imkoniyatlarga ega bo'lishi, ularning individual ehtiyojlarini hisobga olib, ta'lim jarayonini tashkil etishdir.

Pedagogik tafakkur – bu o'qituvchining ta'lim jarayonida talabalarning individual ehtiyojlarini hisobga olib, ularning rivojlanishiga yo'naltirilgan munosabatidir. Inklyuziv ta'lim kontekstida pedagogik tafakkurni rivojlantirish, o'qituvchilarning inklyuziv ta'limga bo'lgan munosabatini, bilimlarini va ko'nikmalarini oshirishni ta'minlaydi. O'qituvchilarning inklyuziv ta'limga bo'lgan ijobiy munosabati, ularning kasbiy mahorati va talabalarning individual ehtiyojlarini anglash qobiliyati inklyuziv ta'limning muvaffaqiyatini belgilaydi.

2. Pedagogik tafakkurni rivojlantirishning asosiy yo'nalishlari

Pedagogik tafakkurni rivojlantirish inklyuziv ta'limning samaradorligini oshirishda asosiy o'rinni egallaydi. Bu jarayonda quyidagi yo'nalishlar asosiydir:

• **Inklyuziv ta'limga bo'lgan munosabatni shakllantirish:** O'qituvchilar inklyuziv ta'limning ahamiyatini tushunishi, undagi o'z rolini anglashi va bu jarayonga ijobiy yondashishi kerak. Inklyuziv ta'limning maqsadlari va vazifalarini tushunish, o'qituvchilarning bu sohadagi bilimlarini oshirish muhimdir.

• **Individual yondashuvni ta'minlash:** Har bir talabaning o'ziga xos ehtiyojlarini hisobga olib, ularning rivojlanishiga yo'naltirilgan metodikalarni ishlab chiqish. Buning uchun talabalarning psixologik, ijtimoiy va intellektual jihatlarini chuqur o'rganish talab etiladi.

• **Hamkorlik va ijtimoiy integratsiyani rivojlantirish:** Talabalarning o'zaro hamkorligini, bir-birini qabul qilishini va hurmat qilishini ta'minlash. Inklyuziv ta'limda gruppaviy ishlarning ahamiyati katta bo'lib, u talabalarning ijtimoiy mahoratlarini rivojlantiradi.

• **Pedagogik texnologiyalardan foydalanish:** Zamonaviy texnologiyalar vositasida inklyuziv ta'lim jarayonini samarali tashkil etish. Masalan, maxsus dasturlar, adaptiv o'quv materiallari va internet-resurslardan foydalanish inklyuziv ta'limning samaradorligini oshiradi.

3. Talabalarni inklyuziv ta'limga tayyorlash metodikasi Talabalarni inklyuziv ta'limga tayyorlashda quyidagi metodikalarni qo'llash mumkin:

• **Differensiallashgan ta'lim metodikalari:** Talabalarning turli darajadagi bilim va kobiliyatlarini hisobga olib, ularga moslashtirilgan o'quv materiallarini ishlab chiqish. Bu metodika talabalarning individual ehtiyojlarini qondirishga imkon beradi.

• **Topshiriqlarni individuallashtirish:** Har bir talabaning kuchli va sust tomonlarini hisobga olib, ularga mos topshiriqlar berish. Bu talabalarning o'zini ishonchini oshirishga yordam beradi.

• **Gruppaviy ishlarni tashkil etish:** Talabalarning o'zaro hamkorligini rivojlantirish maqsadida gruppaviy ishlarni tashkil etish. Bu metodika talabalarning ijtimoiy mahoratlarini rivojlantiradi.

• **Psixologik-pedagogik qo'llab-quvvatlash:** Talabalarning ijtimoiy va emotsional rivojlanishini qo'llab-quvvatlash uchun psixologik yordam ko'rsatish. Buning uchun maxsus treninglar va konsultatsiyalar o'tkazish mumkin.

4. Pedagogik tafakkurni rivojlantirishda o'qituvchilarning roli: O'qituvchilar inklyuziv ta'lim jarayonida asosiy rolni o'ynaydi. Ularning pedagogik tafakkurini rivojlantirish orqali talabalarning individual ehtiyojlarini to'g'ri anglash, ularga moslashtirilgan metodikalarni ishlab chiqish va tatbiq etish mumkin. O'qituvchilar inklyuziv ta'limning asosiy tamoyillarini tushunishi, undagi o'z rolini anglashi va bu jarayonga ijobiy yondashishi kerak.

O'qituvchilarning kasbiy mahoratini oshirish uchun maxsus kurslar, seminarlar va treninglar tashkil etish muhimdir. Bu vositalar orqali o'qituvchilar inklyuziv ta'limning nazariyasi va amaliyotini chuqur o'rganishlari mumkin.

5. Inklyuziv ta'limning kelajagi: Inklyuziv ta'limning kelajagi pedagogik tafakkurni rivojlantirish, zamonaviy texnologiyalardan foydalanish va talabalarning individual ehtiyojlarini hisobga olish bilan bogliq. Bu jarayonda o'qituvchilarning kasbiy mahoratini oshirish, ularning inklyuziv ta'limga bo'lgan munosabatini shakllantirish muhim ahamiyat kasb etadi.

Inklyuziv ta'limning rivojlanishida xalqaro tajribalardan foydalanish, maxsus dasturlarni ishlab chiqish va talabalarning ijtimoiy integratsiyasini ta'minlash kerak.

Xulosa

Pedagogik tafakkurni rivojlantirish vositasida talabalarni inklyuziv ta'limga tayyorlash – bu zamonaviy ta'lim tizimidagi muhim vazifadir. Bu jarayonda o'qituvchilarning roli, ularning kasbiy mahorati va inklyuziv ta'limga bo'lgan munosabati asosiy o'rinni egallaydi. Inklyuziv ta'limning samaradorligini oshirish uchun differensiallashgan ta'lim metodikalari, individual yondashuv va psixologik-pedagogik qo'llab-quvvatlashning ahamiyati kattadir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. UNESCO. (2009). Policy Guidelines on Inclusion in Education. Paris: UNESCO.
2. Ainscow, M. (2020). Promoting Inclusion and Equity in Education: Lessons from International Experiences. London: Routledge.
3. Normadovich, Tojiboyev Marat. "A MODEL FOR DESIGNING INDIVIDUAL EDUCATIONAL TRAJECTORIES OF STUDENTS-FUTURE TEACHERS OF SCHOOL ORGANIZATIONS." Horizon: Journal of Humanity and Artificial Intelligence 2.5 (2023): 548-
4. Normadovich, Tojiboev Marat. "The influence of pedagogical technologies on student thinking." Asian Journal of Multidimensional Research 11.10 (2022): 75-78.
5. Tojiboev, Marat Normadovich. "TA'LIM JARAYONIDA TYUTOR VA TALABA HAMKORLIGINING PSIXOLOGIK ASPEKTLARI." Central Asian Research Journal for Interdisciplinary Studies (CARJIS) 2.2 (2022): 274-281.
6. Normadovich, Tojiboyev Marat. "OLIY TA'LIMDA TYUTOR FUNKSIYALARNI AMALGA OSHIRISH: Tojiboyev Marat Normadovich CHDPI, Psixologiya kafedrası o'qituvchisi." Научно-практическая конференция. 2022.
7. Xusanova, N. (2024). CAUSES OF ANXIETY IN PRESCHOOL CHILDREN. В DEVELOPMENT AND INNOVATIONS IN SCIENCE (T. 3, Выпуск 12, сс. 64–66). Zenodo.
8. Khusanova, N. (2024). TREATMENT OF VARIOUS PSYCHOLOGICAL CHANGES MANIFESTED IN PRESCHOOL CHILDREN THROUGH "FAIRY TALE THERAPY". В INTERNATIONAL BULLETIN OF APPLIED SCIENCE AND TECHNOLOGY (T. 4, Выпуск 11, сс. 254–256). Zenodo.
9. Xusanova, N. FACTORS INFLUENCING THE PSYCHOLOGICAL CHARACTERISTICS OF PRESCHOOL CHILDREN WITH DIFFERENT TEMPERAMENTS. Евразийский журнал социальных наук, философии и культуры, 4(10), 17–20.
10. Абдурасулов, Ж. (2022). ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ИНФОРМАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В УСВОЕНИИ УРОКОВ ИСТОРИИ.
11. Abduqodirova, D., & Abdurasulov, J. (2025). YOSHLARDA HARBIY-VATANPARVARLIK TUYG'USINI TAKOMILLASHTIRISHNING PSIXOLOGIK HUSUSIYATLARI. Педагогика и психология в современном мире: теоретические и практические исследования, 4(1), 50–53. извлечено от <https://in-academy.uz/index.php/zdpp/article/view/42882>
12. Жўраев, Ш., & Абдурасулов, Ж. (2024). ҲАРБИЙ ЖАМОАДАГИ ИЖТИМОИЙ ФИКР. Журнал академических исследований нового Узбекистана, 1(2), 97–103. извлечено от <https://in-academy.uz/index.php/yoitj/article/view/28151>
13. Abdurasulov J., & Pardabayeva, M. (2024). MUSOBAQADAN OLDIN SPORTCHILARNI PSIXOLOGIK TAYYORLASH. Евразийский журнал социальных наук, философии и культуры, 4(6 Part 2), 73–76. извлечено от <https://inacademy.uz/index.php/ejsspc/article/view/34717>
14. Burieva, K. E., & Kamilova, Z. A. (2022). The psychology of adolescence. Scientific

progress, 3(4), 923-929.

15. Sh.Umarova 2024. Psychological Features Of Workers And Factors Affecting Them. Pedagogical Cluster-Journal of Pedagogical Developments. 2, 9 (Sep. 2024), 52–63.

16. X.Raximova 2024. Current Role And Requirements Of Digital Pedagogy. Pedagogical Cluster-Journal of Pedagogical Developments. 2, 9 (Sep. 2024), 38–51.

17. Нурматов, Ф. (2019). Пути преодоления стресса спортсменами в спортивной соревновательной деятельности. ACTA NUUZ, 1(2), 36-39.

18. Abduolimovich, N.F. 2024. Modern Model of Scientific Activity of Students in the Field of Physical Culture Education. EUROPEAN JOURNAL OF INNOVATION IN NONFORMAL EDUCATION. 4, 2 (Feb. 2024), 218–221.

19. Raximova, X. 2025. MEDIA TA'LIM METODLARI ORQALI TALABALARNI KREATIV FIKRLASHGA O'RGATISH MEKANIZMLARINING NAZARIY ASOSLARI. Журнал академических исследований нового Узбекистана. 2, 2 (фев. 2025), 24–28.

20. Karatayeva , L. 2025. AXBOROTLASHGAN TA'LIM SHAROITIDA OLIY TA'LIM MUASSASALARI PEDAGOGLARINING KREATIV SALOHİYATINI RIVOJLANTIRISH XORIJIY PEDAGOGLAR TALQINIDA. Журнал академических исследований нового Узбекистана. 2, 2 (фев. 2025), 29–33.

